

TALABALARNING RATSIONAL FAOLIYATLARINI
TASHKIL ETISH YO‘LLARI

Badalov Kamoliddin Rahmat o‘g‘li

Termiz Iqtisodiyoy va servis universiteti o‘qituvchisi

Tojiyev Husniddin Baxtiyorovich

Termiz Iqtisodiyoy va servis universiteti o‘qituvchisi

Zokirov Javohir G‘aybullo o‘g‘li

Termiz Iqtisodiyoy va servis universiteti o‘qituvchisi

E-mail: kamoliddinb24@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining ratsional faoliyatlarini tashkil etish usullari haqida fikr mulohazalar olib borilgan.

Kalit so‘zlar: pozitsiya, o‘qituvchi, axborot, psixologiya, yechim, motiv, tajriba, harakat.

O‘qituvchining kasbiy pozitsiyasi o‘qituvchining o‘quvchiga, o‘ziga, uning kasbiy harakatlarini belgilovchi hamkasblariga bo‘lgan munosabatlarini ifodalaydi. O‘qituvchining pozitsiyasi - bu dunyoga bo‘lgan intellektual va hissiy-baholash munosabatlari tizimi. uning faoliyati [1]. Bu ko‘p jihatdan jamiyat unga taqdim etadigan va taqdim etayotgan talablar, umidlar va imkoniyatlar bilan belgilanadi. Boshqa tomondan, u faoliyatning ichki, shaxsiy manbalarini - o‘qituvchining harakatlarini, tajribalarini, motivlari va maqsadlarini, uning qadriyat yo‘nalishlarini, dunyoqarashini, ideallarini ifodalaydi [2].

Pedagogik faoliyatning turli sohalarida o‘qituvchining turli pozitsiyalari o‘zini namoyon qilishi mumkin: axborot sub'ekti, fan mutaxassisi, metodist, tadqiqotchi, talabalar faoliyatining tashkilotchisi. Muloqot jarayonida o‘qituvchi uning tashkilotchisi, hamkori, yordamchisi bo‘lishi mumkin [3].

O‘qituvchining kasbiy pozitsiyasini uning markazlashuvi nuqtai nazaridan ham talqin qilish mumkin (gumanistik psixologiyada o‘qituvchi va talabalar o‘rtasidagi oddiy o‘zaro ta'sir empatiya, boshqa odamni mulohazasiz qabul qilish va tajriba va tajribalar uyg‘unligiga asoslangan maxsus tarzda tuzilgan. xatti-harakati).

Bu bir vaqtning o‘zida o‘qituvchi va o‘quvchilarning shaxsiy o‘sishi, ularning muloqoti va ijodkorligining rivojlanishi natijasi sifatida talqin etiladi [4]. Shaxsiy markazlashuvni o‘qituvchi faoliyatining ajralmas va tizimni tashkil etuvchi xususiyati sifatida ko‘rib chiqish mumkin [5].

A.B.Orlov ettita asosiy pedagogik kontsentratsiyani qayd etadi, ularning har biri umumiy pedagogik faoliyatda ham, muayyan pedagogik vaziyatlarda ham ustunlik qilishi mumkin: egoistik (odamning "men" manfaatlariga); byurokratik (ma'muriyat

manfaati uchun); ziddiyatli (hamkasblar manfaatlarida); obro‘li (ota-onalar manfaati uchun); kognitiv (o‘quv qurollari talablari asosida); altruistik (talabalarning qiziqishlari bo‘yicha); gumanistik (o‘z mohiyati va boshqa odamlarning mohiyatiga asoslangan). Ushbu konsentratsiyalar yo‘nalishini o‘zgartirish yoki o‘qituvchining "desentratsiyasi" pedagogik xodimlar bilan zamonaviy ishning psixokorreksiyaviy vazifalaridan biridir [6].

O‘qituvchining mavqei, uning to‘plangan ijtimoiy tajribasi, psixologik, pedagogik va fan bilimlari, yangi g‘oyalar, qobiliyat va ko‘nikmalar asosida shakllanadi, bu unga favqulodda yechimlar, innovatsion shakl va usullarni topish va qo‘llash imkonini beradi va shu bilan o‘z faoliyati samaradorligini oshiradi [7].

Faqat bilimdon va maxsus tayyorgarlikka ega o‘qituvchigina yuzaga kelayotgan vaziyatlarni chuqur tahlil qilish va ijodiy tasavvur orqali muammoning mohiyatini anglash asosida uni hal etishning o‘ziga xos yo‘llarini topa oladi. Pedagogik ijodning namoyon bo‘lish sohasi pedagogik faoliyatning tuzilishi bilan belgilanadi [8].

Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining didaktik-metodik kompetentligining o‘ziga xosligi boshlang‘ich ta’limda ta’lim va tarbiyaning maqsadi va vazifalari, bola shaxsini rivojlantirish uchun sharoitlar yaratish; boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining yosh xususiyatlari va bilishga oid imkoniyatlari; boshlang‘ich sinflarda elementar asoslari o‘rganiladigan qator fanlarning mazmuni va mantiqi bilan; quyidagi maktab turlari kiruvchi zamonaviy ta’lim muhitining o‘zgarishi bilan belgilanadi: an’anaviy maktab (bilim berishga yo‘naltirilgan), bir yoki bir necha fanlarni chuqurlashtirilgan o‘rganish bilan maxsus maktablar, gimnaziyalar, litseylar, mualliflik dasturlariga, yangi metodlar, o‘qitish vositalaridan foydalanishga asoslangan innovatsion maktablar, rivojlantiruvchi turdagi maktablar (L.V.Zankov boyicha, D.B.Elkonin bo‘yicha, V.V.Davidov boyicha o‘qitish), bir yoki bir necha ta’lim tizimlariga yo‘naltirilgan maktablar [9].

Didaktik-metodik kompetentlik shakllanganligining ma’lum o‘quv-pedagogik vazifalar turlarini yechish ko‘nikmalarining rivojlanganligi darajasiga bog‘liqligini ta’kidlash lozim [10-18]. Didaktik-metodik kompetentlikning yuqori darajasiga ega o‘qituvchi didaktik faoliyat natijalari ishonchlilik va barqarorligining yuqori darajasi bilan ajralib turadi, pedagogik vazifalarning turli guruhlarini bir xilda muvaffaqiyatli hal etadi.

Bizning tadqiqotimiz, pedagogik texnologiyalar darajasidagi ish hozirgi vaqtda har bir o‘qituvchi uchun ham amalga oshirilishi mumkin bo‘lgan hisoblanadi. Didaktik-metodik kompetentlikda mos bilim, ko‘nikma va metodlarning mavjudligi pedagogik texnologiyani yanada to‘liq egallashga imkon berishini amalga oshirishni nazarda tutadi [19-23].

O‘qituvchilar, maktab direktori, direktor o‘rinbosarlari, OTM o‘qituvchilari bilan suhbatlarning natijalari to‘liqligigada’vo qilmagan holda, kompetentsiyaviy faoliyatni

ta'minlovchi quyidagi sharoitlarni ajratishga imkon beradi:

1) o'rganish predmeti sohasidagi chuqur bilimlar, o'qituvchining u yoki bu o'qitish texnologiyasidagi printsiplar, kontseptual g'oyalarni anglashi;

2) maktabda o'quv-tarbiya jarayonini loyihalash, tashkil etish va boshqarishning alohida metodlari, usullarining keng ko'lamini erkin qo'llay olishi;

3) o'qitish metodlari tizimini qurish, pedagogik texnologiyalar doirasida o'quvchilar faoliyatini tashkil etish mantiqini texnologiyani tanlashning to'g'riligini ta'minlovchi o'quvchilarning haqiqiy shaxsiy tavsiflari bilan bog'lash ko'nikmasining rivojlanganligi;

4) u yoki bu pedagogik texnologiyalarni amalga oshirish va undagi printsiplar va kontseptual g'oyalar doirasida uni tuzatish davomida refleksiya qobiliyatiga egalik [24-28].

ADABIYOTLAR

1. Rahmat ogli, B. K. (2023). Bo 'lajak boshlang 'ich sinf o 'qituvchisining didaktik-metodik kompetentligi xususiyatlari. *Journal of Universal Science Research*, 1(10), 160-165.
2. Baxtiyorovich, T. H. (2023). BOSHLANG 'ICH SINFLARIDA AXBOROTLARNI TIZIMLI TARKIBLASHTIRISH KO 'NIMALARINI SHAKLLANTIRISHDA DIDAKTIK YONDASHUVLARNING AHAMIYATI. *Journal of Universal Science Research*, 1(10), 153-159.
3. Tojiyev, H. (2023). FORMING THE ABILITY TO STRUCTURE INFORMATION TECHNOLOGY. *Conferencea*, 105-113.
4. Kamoliddin, B., & Kholiqovna, K. N. (2023). A CONCEPTUAL APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF THE DIDACTIC-METHODICAL COMPETENCE OF THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER. *World Bulletin of Social Sciences*, 21, 160-164.
5. Badalov, K. (2023). DEVELOPING THE CREATIVITY OF A PRIMARY CLASS TEACHER. *Open Access Repository*, 4(02), 141-148.
6. Kamoliddin, B. (2023, January). BOSHLANGICH SINFLARDA GEOMETRIK MATERIALLARNI ORGANISH MANTIQIY KONIKMALARNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI. In *E Conference Zone* (pp. 35-39).
7. Badalov, K., & Xolmurodova, N. (2022). BO 'LAJAK BOSHLANG 'ICH SINFLARIDA O 'QITUVCHILARINI DIDAKTIK-METODIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH. *Conferencea*, 63-66.
8. BADALOV, K. (2022, April). TOOLS FOR HELPING TO DEVELOP THE LOGICAL SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN THE TEACHING OF GEOMETRIC MATERIALS. In *E Conference Zone* (pp. 214-217).

9. Baxtiyorovich, H. T. (2022). OO 'QUVCHILARDA AXBOROTLARNI TIZIMLI TARKIBLASHTIRISH TEXNOLOGIYASINING ZAMONAVIY USULLARI VA TAMOYILLARI. *Conferencea*, 139-147.
10. Baxtiyorovich, T. H. (2021). Ways to Organize Extracurricular Activities in Mathematics and Teaching Methodology. *International Journal of Human Computing Studies*, 3(10), 7-9.
11. Зокиров, Д. (2022). Ona tili va o 'qish sav odxonligi darslarida matn ustida ishlash yo 'llari. Современные тенденции инновационного развития науки и образования в глобальном мире, 1(2), 288-291.
12. Zokirov Javohir G'aybullo O'g'li (2023). ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA KLASSTER METODLARIDAN FOYDALANISH. *Science and innovation*, 2 (Special Issue 4), 76-79. doi: 10.5281/zenodo.7926259
13. Javohir G'aybullo O'g'li Zokirov (2023). ZAMONAVIY ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI FANINING YANGILANISHI, MAZMUNI VA AHAMIYATI. *Academic research in educational sciences*, 5 (NUU conference 3), 90-96.
14. Zokirov Javohir G'aybullo o'g'li, 1-3-Sinf O'Quvchilariga Ona Tili Va O'Qish Savodxonligi Fanidan Beriladigan Mashqlar Turlari , *Journal of Innovation, Creativity and Art: Vol. 2 No. 2 (2023): Journal of Innovation, Creativity and Art*
15. Javohir G'aybullo o'g, Z. (2023). 1-3-Sinf O 'Quvchilariga Ona Tili Va O 'Qish Savodxonligi Fanidan Beriladigan Mashqlar Turlari. *Journal of Innovation, Creativity and Art*, 2(2), 161-163.
16. O'G'Li, Z. J. G., & Aliyarovich, T. E. (2022). BOSHLANG'ICH SINF ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA QO'LLANILADIGAN METODLAR. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 131-142.
17. Zokirov, J., & Matluba, T. (2022). ALISHER NAVOIY HAYOTI VA IJODINI O 'RGANISHDA MATN USTIDA ISHLASH USULLARI. TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI, 2(4), 218-223.
18. O'g'li, Z. J. G. (2022). O'QUVCHILARNING DUNYOQARASHI, BILIMINI OSHIRISHDA ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI FANINING AHAMIYATI. *PEDAGOGS jurnali*, 10(3), 124-129.
19. Muqimovich, Y. S. Use of Interactive Methods in Teaching Historical Topics in Primary School Reading Lessons. *JournalNX*, 326-329.
20. Yakubov, S., & Zokirov, Z. (2021). ЛЮБОВЬ К РОДИТЕЛЯМ И ПОЧИТАНИЕ ИХ-ОСНОВНОЕ ЗВЕНО ВОСПИТАНИЯ. *Theoretical & Applied Science*, (4), 439-442.

21. Zokirov, J. (2022). THE IMPORTANCE OF STRENGTHENING LESSONS IN STUDENTS'MOTHER TONGUE AND READING LITERACY. *Academic research in modern science*, 1(9), 344-348.
22. Sayfiddinovich, X. R., & Javohir Gaybullo og, Z. (2021). Boshlanganchi Sinf O'quvchilarida Ekologik Tafakkurni Shakllantirishning Etnopedagogik Asoslari. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 1(6), 62-71.
23. Xurramov, R. S., Zokirov, J. G. O., & Temirova, M. K. Q. (2021). Ethnopedagogical Fundamentals of Developing Interest in Natural Aesthetics in Primary School Students. *Scientific progress*, 2(7), 832-839.
24. Xurramov, R. S., Zokirov, J. G. O., & Xurramov, M. S. (2021). Use Of The Heritage Of Central Asian Thinkers In The Formation Of Ethnopedagogical, Ethnographic Views Of Primary School Students. *Scientific progress*, 2(7), 846-853.
25. Xurramov, R. S., Zokirov, J. G. O., & Xurramov, M. S. (2021). Use Of The Heritage Of Central Asian Thinkers In The Formation Of Ethnopedagogical, Ethnographic Views Of Primary School Students. *Scientific progress*, 2(7), 846-853.
26. Sayfiddinovich, K. R. (2021). The Role of using Interactive Methods in Primary School Lessons. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 1(6), 114-123.
27. Zokirov, J. G. O., & Xurramov, R. S. (2021). Formation Of Ethnopedagogical Views Among Students Through The Study Of The Life And Work Of Alisher Navoi. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(10), 339-343.
28. Yoqubov, S., & Zokirov, J. (2017). OQUVCHILARNI SAVOL BERISHGA ORGATISH USULLARI. In *НАУЧНЫЙ ПОИСК В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ* (pp. 110-112).